

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗΣ

Το παρόν αποτελεί μια προσπάθεια συμπύκνωσης του εγχειριδίου «Συμβολές στη μελέτη της Ανακριτικής» του Ν. Κουράκη, με βάση όσα επεσήμαναν οι διδάσκοντες στις παραδόσεις. **Δεν** γίνεται παρουσίαση του κεφαλαίου της Δικαστικής Γραφολογίας, το οποίο δε μελετήθηκε ενδελεχώς, ωστόσο διδάχθηκε κανονικά.

Καλό διάβασμα!
Κανακάκης Ανδρέας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Προβλήματα ανακριτικής στο ελληνικό δίκαιο της απόδειξης

I) Εισαγωγή

δικαστές: αποφασίζουν κατά τη δική τους συνείδηση με οδηγό την απροσωπόληπτη κρίση που προκύπτει από την εξέταση της αλήθειας των αποδεικτικών μέσων (πραγματικά γεγονότα, μάρτυρες κλπ, βλ. παρακάτω) → σύστημα ελεύθερης εκτίμησης των αποδείξεων → ορθολογικός και αντιφορμαλιστικός τρόπος εκδίκασης υποθέσεων

≠ **εποχές έως και τη Γαλλική Επανάσταση 1789** : ΘΕΟΔΙΚΙΑ= καταδίκη με βάση θεικά σημεία και «ομολογία» του κατηγορουμένου ή μαρτύρων.

μέχρι τις αρχές του 19^{ου} αιώνα : ανεύρεση ουσιαστικής αλήθειας → σωματικά βασανιστήρια και ψυχολογική βία για τη συγκέντρωση αποδείξεων ή ημιαποδείξεων που θα οδηγούσαν στην εκ του ασφαλούς καταδίκη του κατηγορουμένου.

Κίνημα Διαφωτισμού + Ιταλική Θετική Σχολή (Μερτιγιόν και Γκάλ) : σχηματισμός ορθής δικανικής πεποίθησης → Νέοι Επιστημονικοί Κλάδοι :

- ❖ Ανακριτική/Αστυνομική (criminalistique, police scientifique, Kriminalistik, Polizeiwissenschaft)
- ❖ Δικαστική Ψυχολογία (psychologie juridique, legal psychology, forensische Psychologie)
- ❖ Δικαστική Ψυχιατρική για παθολογικές περιπτώσεις (forensic psychiatry, forensische Psychiatrie)

Αντικείμενο νέων επιστημονικών κλάδων :

ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ/ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ	ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
1. Η εκάστοτε αξιόποινη πράξη (πότε, που, πώς, από ποιόν και γιατί τελέσθηκε η συγκεκριμένη πράξη) 2. Τρόπος συλλογής αποδεικτικού υλικού (ΚΠοινΔ α.178) 3. Τρόπος ελέγχου της αξιοπιστίας του αποδεικτικού υλικού 4. Σφάλματα διωκτικών και δικαστικών οργάνων 5. Εξιχνίαση εγκλήματος = ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟΣ σκοπός με κανόνες τακτικής, στρατηγικής και τεχνικής	1. Ψυχολογική κατάσταση προσώπων που συμμετέχουν σε μια ποινική δίκη (κατηγορούμενος, μάρτυρες, τακτικοί δικαστές κλπ) 2. Λειτουργικότητα θεσμών δικαστηριακής πρακτικής 3. Σφάλματα διωκτικών και δικαστικών οργάνων κυρίως κατά την αξιολόγηση του αποδεικτικού υλικού 4. Εξιχνίαση εγκλήματος = ΑΠΩΤΕΡΟΣ σκοπός με στενότερα όρια αφού εντοπίζεται μόνο στην ψυχολογική διάσταση του προβλήματος

II) Μαρτυρικές καταθέσεις

Παρά την ισχύνη αποδεικτική τους αξία δεσπόζουν στη δικαστηριακή πρακτική → καταδίκη ή αθώωση του κατηγορουμένου.

Εξωτερικό ερέθισμα/ είδηση : 1. αντίληψη μέσω αισθητηρίων οργάνων → 2. κριτική ερμηνεία → 3. αναβίωση → 4. επίσημη κατάθεση σε ανακριτική/δικαστική αρχή

Παράγοντες αποδυνάμωσης αποδεικτικής αξίας :

- α. Λειτουργία στοιχείων προσωπικότητας
- β. Κοινωνικές ιδιαιτερότητες
- γ. Ψυχοβιολογική σύσταση
- δ. Φύση αντικειμένου μαρτυρίας, συναφείς περιστάσεις
- ε. Υποβολή
- στ. Μεροληψία

1.Στάδιο αντίληψης- Στρεβλωτικοί παράγοντες :

Το «εγώ» (ανώτατη/προσωπική στιβάδα της προσωπικότητας) επικοινωνεί με το εξωτερικό περιβάλλον χάρις στα αισθητήρια όργανα (λεπτότατες καταλήξεις του κεντρικού νευρικού συστήματος). Αυτά τα όργανα μηχανικά και αυτόματα μεταβιβάζουν το εξωτερικό ερέθισμα απευθείας στο εγώ ως (ψυχολογική) συνείδηση μέσω του νευρικού συστήματος και του εγκεφάλου → ΑΙΣΘΗΜΑ (διαφορετική ένταση και ακρίβεια κατά περίπτωση)

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΠΟΔΥΝΑΜΩΣΗΣ ΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ: α) πολύ ασθενικό μέγεθος του ερεθίσματος, β) περιορισμένη ευαισθησία του αισθητηρίου οργάνου (οφθαλμαπάτη, παραισθησία, ψευδαισθησία) γ) μειωμένη εγρήγορση της συνείδησης και δ) χαμηλός βαθμός ετοιμότητας προς αντίληψη (μειωμένη προσοχή ή έλλειψη ενδιαφέροντος)

2.Στάδιο παράστασης- Στρεβλωτικοί παράγοντες :

Παράσταση = η απεικόνιση στον νου παρελθόντων αισθημάτων ανεξαρτήτως τόπου και χρόνου .

Σχηματισμός παραστάσεων όποτε θελήσουμε (εκτός από «αναγκαστικά βιώματα» τα οποία όμως δεν έχουν τη ζωηρότητα και την ακρίβεια των αισθημάτων) με τη βοήθεια α) της μνήμης (μνημονικές παραστάσεις → ακρίβεια και αξιοπιστία) και β) της φαντασίας

Θολή μνημονική παράσταση<

- ❖ Συμβάν δευτερευούσης σημασίας
- ❖ Συμβάν συνδεδεμένο με ανάμνηση φρίκης → υποσυνείδητο
- ❖ Μνήμη που έχει υποστεί καθίζηση

Αναπλήρωση κενών με αυθαίρετη σύνθεση μνημονικών παραστάσεων ή στοιχείων με τη βοήθεια της φαντασίας

3. Στάδιο ανάπλασης – Στρεβλωτικοί παράγοντες :

- ❖ Χρόνος που έχει διαρρέψει από την ημέρα του επίδικου συμβάντος
- ❖ Δυσχέρεια διατύπωσης
- ❖ Συστολή «τρακ» ενώπιον των αρχών

Ψυχοβιολογική σύσταση εξεταζομένου προσώπου (μάρτυρα)

A) Το φύλο : γυναίκες (≠άνδρες) → συγκινητικό στοιχείο του συμβάντος , σαφήνεια, ζωηρότητα στις παραστάσεις , προσοχή στις λεπτομέρειες, διατύπωση κρίσεων με έντονη συναισθηματική απόχρωση ≠ Περιπτώσεις αναστάτωσης του γυναικείου οργανισμού = εσφαλμένη αντίληψη ερεθισμάτων, κατάθεση ανακριβειών.

B) Η ηλικία :

α) ανήλικοι= καλοί μάρτυρες ειδικά σε εγκλήματα που αφορούν τους ίδιους ≠ ψυχικές ιδιομορφίες :

- ❖ Ανήλικος 3^{ων} ετών: 1)κατά κανόνα μυθομανής, 2)ανεπαρκής κριτικής ικανότητα → ψεύδη που δεν αντέχουν στον έλεγχο, 3)έλλειψη αφαιρετικής ικανότητας 4)ψυχή tabula rasa = εύκολα εντυπώνεται σε αυτό η παραμικρή λεπτομέρεια .
- ❖ Ανήλιος 5-9 ετών: ασφαλέστερη μαρτυρία < ισοζύγιο κρίσης- φαντασίας .
- ❖ Έφηβος : 1)αποχαλινωμένη φαντασία, 2)κριτική ικανότητα μεν αυξημένη επηρεασμένη δε από την επαναστατική διάθεση.

β) γέροντες : φοβίες, εριστική διάθεση, αδυναμία συνεννόησης → ψευδείς καταμνηνύσεις/ μαρτυρικές καταθέσεις. Αμβλυμμένη λειτουργία αισθητηρίων οργάνων , απώλεια πρόσφατης μνήμης.

Γ) Ψυχικές ανωμαλίες : φαντασιόπληκτοι, δοξομανείς ψυχανώμαλοι → κατάθεση ψευδών στοιχείων για λόγους δημιουργίας εντυπώσεων ή προσέλκυσης της προσοχής του κοινού → δυσκολία ανακριτικών αρχών διότι αυτοί δεν υστερούν διανοητικά από άλλα άτομα.

Δ) Ιδιοσυγκρασία :

1. Ενδοστρεφής ψυχική προσωπικότητα : φαντασία και υποκειμενισμός
 2. Εξωστρεφής ψυχική προσωπικότητα: ακριβέστερη αντίληψη πραγματικότητας
 3. «αιματώδης» άνθρωπος : καλοσυνάτος, ενθουσιώδης, ευχειραγώγητος → επιφανειακές καταθέσεις
 4. «μελαγχολικός» άνθρωπος
 5. «φλεγματικός» άνθρωπος
 6. «χολερικός» άνθρωπος
- } ασφαλέστερες καταθέσεις

Ε) Κοινωνιολογικοί παράγοντες :

- ❖ Παιδεία : καλύτερη επεξεργασία ειδήσεων, κριτική σκέψη, ανεπτυγμένη νοημοσύνη (βέβαια αυτή υπάρχει κι όταν λείπει η παιδεία= πρωτόγονη ικανότητα ανθρώπου να αντιμετωπίζει καταστάσεις).
- ❖ Επάγγελμα/ είδος ενασχόλησης : αξία σε μαρτυρική κατάθεση όταν απαιτούνται ειδικές γνώσεις ή ειδικές ικανότητες (≠ αναξιόπιστες= οι καταθέσεις στις οποίες οι ειδικές γνώσεις ευρίσκονται κατά τεκμήριο κάτω του κανονικού).
- ❖ Ενεργή συμμετοχή σε κοινωνικές ομάδες όταν η μαρτυρία έχει έστω έμμεση με αυτή τη συμμετοχή.

ΣΤ) Φύση αντικειμένου μαρτυρίας → παραπλανητικές παραστάσεις και ανακρίβειες = πχ. μεγαλοποίηση πραγματικών περιστατικών για να εξαρθεί η σημασία τους

Ζ) Περιστάσεις κάτω από τις οποίες βρέθηκε ο μάρτυρας στο επίδικο συμβάν → κενά μνήμης → συμπλήρωση με φαντασία

Η) Μεροληψία : ελάφρυνση ή επιβάρυνση θέσης του κατηγορουμένου εξαιτίας προσωπικής φιλίας ή αντιπάθειας του μάρτυρα με αυτόν ή βάσει τυχαίων περιστατικών. Μόλις γίνει αντιληπτό ότι η μαρτυρία είναι ευσυνείδητα ψευδής → νόμοι συνειρμού

Θ) Υποβολή (γενική και ειδική) : χωρίς να είναι ευσυνείδητη έχει επακόλουθα παρόμοια με αυτά της μεροληψίας αλλά περισσότερο δυσδιάκριτα. Βάση υποβολής = Νόμος ψυχικής εξάρτησης: το άτομο θέλοντας να αντιμετωπίσει τις ανάγκες της ζωής τίθεται στη σκέπη μιας ανώτερης δύναμης (πχ. Αυθεντία) και μεταθέτει μέρος της ευθύνης στους ώμους της ύπαρξης αυτής → άκριτη υιοθέτηση μιας ιδέας = ταύτιση ψευδούς και εικονικού με το πραγματικό και

Κανακάκης Ανδρέας

το σπουδαίο.

ΆΡΑ υποβολή = η μετατροπή ενός φανταστικού βιώματος σε πραγματικό λόγω επίδρασης ξένης αυθεντίας.

Ευυπόβλητα άτομα = ανήλικοι, έφηβοι, ψυχικά ανώμαλοι, απαίδευτα άτομα

Εγγυήσεις ελληνικού δικαίου για το αναλλοίωτο των μαρτυρικών καταθέσεων

- ❖ Ορισμός προσώπων που δεν εξετάζονται ως μάρτυρες, ή εξέτασή τους χωρίς όρκο στην ανάκριση και στην κύρια διαδικασία
- ❖ Προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπεται να εξετάζεται κανείς ως μάρτυρας
- ❖ Απαγορεύονται ρητά : α) ψυχιατρική και ψυχολογική εξέταση του μάρτυρα, β) χρήση μεθόδων βίας και ψυχολογικού καταναγκασμού, γ) η προσφυγή χωρίς συναίνεση του κατηγορουμένου σε ναρκοαναλυτικές μεθόδους ή σε ψυχοδιαγνωστικές συσκευές

III) Ομολογία κατηγορουμένου

Συγγενής με τις μαρτυρικές καταθέσεις αλλά διαφορετική στις λειτουργίες. Στόχος όχι η αποκάλυψη της αλήθειας αλλά η κατά το δυνατό μεγαλύτερη ελάφρυνση της θέσης του κατηγορουμένου. Δεν αποτελεί πια τη «βασίλισσα των αποδείξεων» (regina probationum) αλλά συνεκτιμάται με το υπόλοιπο αποδεικτικό υλικό.

- ❖ Άρνηση να απαντήσει
- ❖ Απάντηση αναληθής
- ❖ Απάντηση αναληθής με χρήση ψευδών αποδεικτικών μέσων

ΕΝ ΕΠΙΓΝΩΣΗ διαστρέβλωση της αλήθειας → ψευδής ομολογία σε περιπτώσεις :

- α. Παθολογικές
- β. Ισχυρής πίεσης των αρχών
- γ. Συγκάλυψης βαρύτερου εγκλήματος

Αληθινή ομολογία :

- α. Προσπάθεια ελάφρυνσης θέσης /μετάνοια (για έγκλημα που έγινε απερίσκεπτα, εκ περιστάσεως, από αψιθυμία, για ιδεολογικούς λόγους)
- β. Απαλλαγή από το βάρος τύψεων συνείδησης
- γ. Αποτροπή καταδίκης αθώου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Αναζήτηση και ταυτοποίηση προσώπων : δακτυλικά, γενετικά και χημικά ίχνη

Εξέλιξη της τεχνολογίας και των επιστημών → χρήση πραγματικών αποδεικτικών στοιχείων στην εξιχνίαση του εγκλήματος και στην αποδεικτική διαδικασία της ποινικής δίκης.

Hans Gross: "Kriminalistik" → ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ για την αναγνώριση, ταυτοποίηση, εξατομίκευση και αξιολόγηση των πραγματικών αποδεικτικών στοιχείων.

Εξιχνίαση [παρακολούθηση εξελίξεων + εκτίμηση ήδη δοκιμασμένων μεθόδων και τεχνικών (crime analysis, problem analysis)] = διερεύνηση που επικεντρώνεται στην ταυτοποίηση ΠΡΟΣΩΠΩΝ .

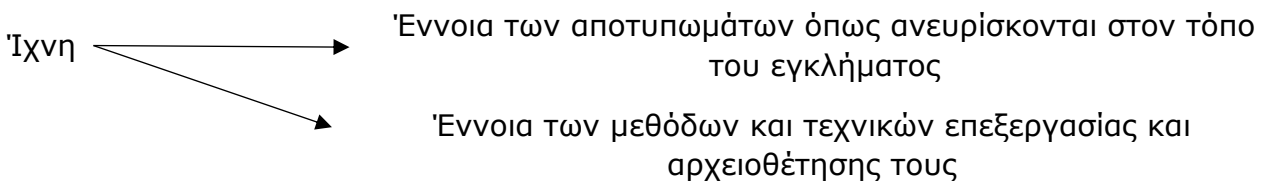
1) Κατευθύνσεις και οριοθέτηση της διερεύνησης

- ❖ Η γνώση της αυθεντικότητας και της προέλευσης των στοιχείων : εγκληματικές ενέργειες → γένεση ιχνών (debris), στοιχεία απροσπέλαστα για την ανάκριση μέχρι πρότινος ≠ με την εξέλιξη επιστημών και τεχνολογίας γίνεται εφικτή η ανεύρεση, συλλογή και αξιοποίηση τους. Πχ : ταυτοποίηση προσώπων → εντοπισμός α) ιδιοσημασιών ζωντανών ή νεκρών ατόμων και β) μοναδικότητας φυσικής ταυτότητας . Σήμερα (ίχνη ανεπαίσθητα, μερικά, αλλοιωμένα) < ποινικοί παραβάτες πιο επιτήδριοι → μέσα πιο εκλεπτυσμένα, ικανά να παρέχουν διεξοδική και ακριβή πληροφορία)
- ❖ Η σημασία του χρόνου : χρονολογική απομάκρυνση από το εγκληματικό συμβάν = απώλεια πληροφοριών = αλλοίωση ή εξαφάνιση αποδεικτικών στοιχείων + απομάκρυνση του δράστη από τον τόπο του εγκλήματος.
- ❖ Η εμβέλεια του αστυνομικού έργου : ανάγκη ενίσχυσης αστυνομικού έργου λόγω διεύρυνσης του γεωγραφικού χώρου αλλά και εξασφάλισης αποδοτικής αστυνομικής παρέμβασης χωρίς αυτή να καταπατά θεμελιώδη δικαιώματα.

Μέθοδοι ταυτοποίησης προσώπων (ΔΕΕ):

- α. Ομιλούσα εικόνα/ περιγραφική μέθοδος (portrait parle)
- β. Φωτογραφική
- γ. Δακτυλοσκοπική
- δ. Μέθοδος modus operandi (→ειδικός κλάδος της αστυνομικής= ανακριτική ψυχολογία)
- ε. Βιομετρική φωτογραφία (εξέλιξη/συγχώνευση φωτογραφικής και περιγραφικής μεθόδου)
- στ. Συνδυασμένη χρήση μεθόδων 1)με βοήθεια ηλεκτρονικών μέσων και 2)με συνένωση αρχείων καταχώρησης πληροφοριών(πχ αποτυπώματα υπόπτων και άλλων ατόμων που καταχωρούνται σε ηλ. Υπολογιστές = κρίσιμες πληροφορίες για την ταυτοποίηση ατόμων (άμεση χρήση) και για αστυνομικές αναζητήσεις (έμμεση χρήση→ συστήματα μεταβίβασης αποτυπωμάτων, αποθήκευση τους για μακρά χρονικά διαστήματα)

Η αστυνομική δράση με τα εργαλεία αυτά αποκτά μεγαλύτερη γεωγραφική εμβέλεια και διαχρονική ισχύ .

3 είδη ιχνών : α) δακτυλικά β) γενετικά (ανάλυση DNA→ αυτοτελές είδος πραγματογνωμοσύνης ΠΛΕΟΝ ΣΗΜΕΡΑ αποτελεί καθιερωμένη μέθοδο εξακρίβωσης ταυτότητας
Κανακάκης Ανδρέας

στον ίδιο βαθμό με τη δακτυλοσκοπική) και γ) χημικά (ανάλυση ισοτόπων πολλών στοιχείων με φασματογράφο).

1.Δακτυλικά αποτυπώματα / δακτυλοσκοπική μέθοδος

Εφαρμογή: Ευρώπη 19^{ου} αιώνα μέχρι σήμερα (μακροχρόνια άσκηση και διεθνής καθιέρωση→ «τέλεια και αλάνθαστη»).

Ιδιότητες δακτυλικών αποτυπωμάτων:

- Αμετάβλητο : οι θηλοειδείς γραμμές των δακτύλων παραμένουν αμετάβλητες από τον τέταρτο μήνα της κύησης έως και την μετά θάνατον τέλεια αποσύνθεση του ανθρώπινου σώματος.
- Αναλλοίωτο: οι γραμμές παραμένουν ίδιες ακόμα και μετά την καταστροφή της επιδερμίδας του δακτύλου ($\neq$ καταστροφή βαθύτερης βλαστικής στοιβάδας= εξάλειψη γραμμών και σχηματισμός ουλής.)
- Ανόμοιο: διαφορετικά σχήματα, χαρακτηριστικά και θέση θηλοειδών γραμμών από άτομο σε άτομο – ακόμα και σε διζυγωτικά δίδυμα . Δακτυλικό αποτύπωμα = «φυσική υπογραφή»
- Πρακτική δυνατότητα τοποθέτησης σε αρχείο (Galton)

1.1 Αυτόματο σύστημα ταυτοποίησης Α.Σ.Α.Δ.Α

Βάση δεδομένων δεκαδακτυλικών αποτυπωμάτων. Εισαγωγή στη βάση με σαρωτή. Ύπαρξη 2 αποθηκευτικών χώρων : α) χώρος χαρακτηριστικών σημείων και β) χώρος εικόνων αποτυπωμάτων

Διαδικασία ταυτοποίησης :

Σάρωση αποτυπώματος→ επεξεργασία από κωδικοποιητές συστήματος →αποθήκευση αποτυπωμάτων στους 2 χώρους → διηθητική επεξεργασία (περιορισμός περιπτώσεων ταυτοποίησης)→ κατάλογος υποψηφίων δειγμάτων προς ταύτιση.

Προϋπόθεση: το δακτυλικό αποτύπωμα έχει αρχειοθετηθεί στο παρελθόν και βρίσκεται στη βάση του συστήματος. Ειδεμή η εξιχνίαση ακολουθεί αβέβαιη και πολύπλοκη διαδρομή (με συμβολή προσωπικών αποδεικτικών στοιχείων πχ μαρτύρων) χωρίς να είναι βέβαια απίθανη η συμπωματική ανεύρεση του δράστη (< ενοποιημένα αρχεία εγκλήματος μεταξύ τους ή με άλλα αρχεία αποτυπωμάτων μη εγκληματιών).

1.2 Τόπος του εγκλήματος και λανθάνοντα αποτυπώματα

Λανθάνοντα αποτυπώματα : η συλλογή και η εργασία τους αποτελεί επίπονη εργασία για τα όργανα της εξιχνίασης .

(Αποτυπώματα στον τόπο του εγκλήματος : μη ορατά, δυσδιάκριτα, τμήμα μόνο του αποτυπώματος)

Αποτύπωμα < ιδρώτας < πόρους θηλοειδών γραμμών στην επαφή τους με επιφάνεια →η ποιότητα αποτυπώματος εξαρτάται από :

- ο Περιστασιακούς παράγοντες (ψυχολογική κατάσταση ατόμου κατά τη διάρκεια εναπόθεσης του αποτυπώματος)
- ο Διάρκεια επαφής με επιφάνεια
- ο Είδος της επιφάνειας

Σημαντικοί παράγοντες κατά τη συλλογή αποτυπωμάτων :

- ❖ Δυσχέρειες διατήρησης ανέπαφης της επιφάνειας στην οποία εναποτέθηκε το (λανθάνον) δακτυλικό αποτύπωμα
- ❖ Χρόνος που μεσολάβησε μέχρι την εξερεύνηση στον τόπο του εγκλήματος . ποιότητα αποτυπωμάτων αντιστρόφως ανάλογη του χρόνου που πέρασε από την αποτύπωση τους. Πάροδος χρόνου → αλλοίωση ή πλήρη καταστροφή αποτυπώματος ΙΔΙΩΣ όταν μεσολαβήσουν δυσμενείς καιρικές συνθήκες

Σημασία εξιχνίασης μέσω δακτυλικών αποτυπωμάτων :

Τα λανθάνοντα αποτυπώματα αποτελούν την θεμελιώδη πληροφορία για την εξιχνίαση της ταυτότητας του υπόπτου. Από όσα συλλέγονται στον τόπο του εγκλήματος μόνο το 4-9% συμπίπτουν με εκείνα του υπόπτου.

Η εύρεση ενός δακτυλικού αποτυπώματος στον τόπο του εγκλήματος σημαίνει ότι το υποκείμενος πέρασε απλώς από τον τόπο του εγκλήματος όχι όμως ότι διέπραξε το έγκλημα! Σε κάθε περίπτωση πρέπει να διακρίνουμε μεταξύ υπόπτων και δικαιολογημένως θιζάντων εκείνων δηλαδή που ακούμπησαν σε αντικείμενα στον τόπο του εγκλήματος και των οποίων βρέθηκαν αποτυπώματα. Ακόμα, δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί ο χρόνος αποτύπωσης ενός δακτυλικού αποτυπώματος, όπως και στις άλλες δύο μεθόδους.

Πάντως συγκριτικά με τη μέθοδο DNA η δακτυλοσκοπική είναι πιο σύντομη.

2. Μέθοδος ανάλυσης DNA

[Δεσοξυριβονουκλεϊκό οξύ DNA υπάρχει σε όλα τα κύτταρα του ανθρώπινου οργανισμού που διαθέτουν πυρήνα → ΓΟΝΙΔΙΩΜΑ(= ζεύγη βάσεων που διαφοροποιούνται από άτομο σε άτομο)

Τμήματα αλληλομορφιών = σειρών ζευγών βάσεων γονιδιώματος με μεγάλη διαφοροποίηση → φαινόμενο πολυμορφισμού → ταυτοποίηση 1980]

ΕΛ.ΑΣ. :εξέταση σε συγκεκριμένα τμήματα DNA με αποτέλεσμα το **γενετικό αποτύπωμα**
***ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ : Για λόγους ηθικούς-δεοντολογικούς αλλά και τεχνικούς, η ανάλυση γίνεται σε περιοχές που δε δίνουν πληροφορίες για συγκεκριμένα κληρονομικά χαρακτηριστικά και για την υγεία του ατόμου. Ακόμα και όταν η ανάλυση γίνεται χωρίς τη συναίνεση του ατόμου/διατάσσεται από δικαστικό συμβούλιο ΔΕΝ καταγράφονται άλλα στοιχεία πέρα από αυτά που οδηγούν στη διαπίστωση τις ταυτότητας.

Πλεονεκτήματα της μεθόδου ανάλυσης DNA:

- ✓ Δίνει απεριόριστες δυνατότητες για τη διαλεύκανση ακόμα απροσπέλαστων υποθέσεων/οριακών και ιδιόμορφων περιπτώσεων εξιχνίασης
- ✓ Τα ίχνη του DNA ανθεκτικότερα σε δυσμενείς περιβαλλοντικές συνθήκες → υποκατάσταση άλλων μεθόδων (ανάλυση αίματος)
- ✓ Δερματικά κύτταρα αποβάλλονται συνεχώς από τον ανθρώπινο οργανισμό
- ✓ Μακροβιότητα DNA (+βελτίωση μεθόδων ανάλυσης) → αξιοποίηση παλαιών ή αλλοιωμένων δειγμάτων (πχ οστά)

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ για την αποτελεσματικότητα μεθόδου : οργάνωση και διατήρηση αρχείου/βάσης γενετικών αποτυπωμάτων όπως η Εθνική Βάση Δεδομένων για την Αγγλία και τα ην Ουαλία που προηγήθηκε του αμερικανικού CODIS του FBI (αγγλικό σύστημα ταχύτερο γιατί συγκεντρωτικό, βάση πανεθνική ≠ ΗΠΑ οργάνωση συστήματος σε κρατικό, πολιτειακό και τοπικό επίπεδο)

Αμφισβητήσεις :

1. Εξωτερική εγκυρότητα- external validity): Γενίκευση του αποτελέσματος σε έναν πληθυσμό (: Η εγκυρότητα της ταυτοποίησης προϋποθέτει τον υπολογισμό κατανομής στον πληθυσμό των ομοιοτήτων από τα δείγματα DNA που συγκρίνονται→ ακόμη και αν το γενετικό αποτύπωμα που βρεθεί στον τόπο του εγκλήματος είναι πανομοιότυπο με εκείνο του υπόπτου πρέπει να ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΙ Η ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΟΜΟΙΟΤΗΤΑΣ στον πληθυσμό, βάσει αντιπροσωπευτικού δείγματος (ισοπίθανα όλα τα δείγματα;). Επομένως, το αποτέλεσμα αυτής της ανάλυσης θα έχει πιθανολογικό χαρακτήρα για την ταυτοποίηση (<ανέφικτη η επίτευξη **μαθηματικής τυχαιότητας- randomization**). Άρα:
 - Αποτέλεσμα βέβαιο = αποτέλεσμα αρνητικό = ταύτιση δύο δειγμάτων από διαφορετικά άτομα → απόδειξη αθωότητας
 - Αποτέλεσμα μεγίστης πιθανότητας = θετικό = σύγκριση και ταύτιση 16 τμημάτων του DNA → απόδειξη ενοχής
2. Εσωτερική εγκυρότητα: Μεταδοτικότητα DNA (contamination): Η αξιοπιστία της ανάλυσης εξετάζεται ενόψει του γεγονότος, ότι η συλλογή, η διατήρηση και η επεξεργασία του γενετικού υλικού προϋποθέτει την χρήση εξαιρετικά ευαίσθητων τεχνικών μεθόδων. Η εξέταση πρέπει να γίνεται από εξειδικευμένο προσωπικό και από εργαστήρια που διασφαλίζουν την αδιάβλητη φύση του αποτελέσματος, γεγονός που απαιτεί οργάνωση και οικονομική επένδυση. Αλλά και σε αυτή την περίπτωση οι κίνδυνοι στρέβλωσης είναι πολλοί (λάθη χειρισμών, στρέβλωση κατά την ερμηνεία των αποτελεσμάτων, **ακούσια μεταφορά DNA άλλου ατόμου πλην του κατηγορουμένου στον τόπο του εγκλήματος ή κατά την αυτοψία στο νεκροτομείο**= μεταδοτικότητα πάνω σε αντικείμενο ή άτομο ακόμα και με την ελάχιστη επαφή → μεταφορά μετρήσιμων ποσοτήτων DNA ή ανιχνεύσιμες πχ. 15 κύτταρα)
3. **Αλλοιωμένα κύτταρα, μικρές ποσότητες DNA**(→ερμηνεία αποτελεσμάτων εις βάρος του κατηγορουμένου), **σύμμικτο DNA**(= μείγμα DNA που δεν προέρχεται από ένα άτομο/ μείγμα διαφορετικών DNA → οι ειδικοί καταλήγουν ότι υπάρχει ταυτοποίηση ακόμα και αν τα συγκρινόμενα γενετικά αποτυπώματα δεν είναι πανομοιότυπα.)

Όμως παρά τις αμφιβολίες η εξέταση DNA είναι συντριπτικά η αποτελεσματικότερη μέθοδος ταυτοποίησης, άποψη που ενισχύεται ακόμη περισσότερο υπό το φως των εξελίξεων στην επιστήμη και την τεχνολογία.

Προβλήματα και κίνδυνοι :

- ❖ Ακριβή νέα τεχνολογία
- ❖ Προβλήματα απρόβλεπτα κατά την εφαρμογή της
- ❖ Περιορισμένη παραγωγική ικανότητα των εργαστηρίων σε σχέση με τον όγκο των υποθέσεων(backlogs Η.Π.Α)
- ❖ Κίνδυνος παρέκκλισης από τους θεμιτούς σκοπούς αρχειοθέτησης και χρησιμοποίησης του γενετικού υλικού όταν δεν υπάρχουν διεξοδικές νομοθετικές ρυθμίσεις αναφορικά με τη λήψη και την καταστροφή δειγμάτων DNA

3.Η ανάλυση ισότοπων πολλών στοιχείων (multi element isotope analysis)

πληροφορίες αναφορικά με γεωγραφικές μετακινήσεις ατόμων σε συγκεκριμένες χρονολογικές περιόδους και πραγματοποιείται με τη χρησιμοποίηση **φασματογράφου**.

ΣΚΟΠΟΣ : όχι η ταυτοποίηση αλλά ο εντοπισμός της προέλευσης των ατόμων αυτών

Μέθοδος : μέταλλα και άλλα χημικά στοιχεία, ζωικές ουσίες→ «υπογραφές» (=ισότοπα, παραμένουν στον τόπο του εγκλήματος ακόμα και αν τα στοιχεία που τις δημιουργήσαν μετακινηθούν ή εξαφανισθούν)

Η τεχνική των ισοτόπων πολλών στοιχείων στηρίζεται στο γεγονός ότι πολλά χημικά στοιχεία παρουσιάζουν αναλογίες αφθονίας ισοτόπων με φυσική διαφοροποίηση και μεταφέρουν πληροφορίες για τις περιβαλλοντικές συνθήκες υπό τις οποίες εκάστοτε ανευρίσκονται. Με την ανάλυση ισοτόπων σε αναπτυσσόμενους, κατά τη διάρκεια της ζωής, ανθρώπινους ιστούς (σμάλτο, νύχια, τρίχες) συνάγονται συμπεράσματα **α)** για την προέλευση του νερού και της τροφής που ένα άτομο κατανάλωσε σε διάφορες χρονικές περιόδους της ζωής του, **β)** για το κλίμα, το υψόμετρο, την απόστασή από τη θάλασσα και το γεωγραφικό πλάτος της περιοχής όπου έζησε. Πχ. ανεύρεση ενός πτώματος ή σκελετού για το οποίο δεν έχουμε καμία πληροφορία

Εφαρμογή περιορισμένη : αστυνομία στο Άμστερνταμ, σε πόλεις της Γερμανίας(Μόναχο) → 30 περιπτώσεις

ΣΗΜΑΣΙΑ : η ανάλυση των ισοτόπων είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι απαντά στο ερώτημα **πού** πρέπει να αναζητηθεί η προσωπική ταυτότητα κάποιου στην περίπτωση πτωμάτων και σκελετών. Μπορεί να συνδυαστεί με την ταυτοποίηση μέσω γενετικών αποτυπωμάτων, διευκολύνοντας το αστυνομικό έργο. Κατά την εφαρμογή της δε φαίνεται να ανακλύπουν ηθικά ζητήματα (συγκριτικά με τη μέθοδο του DNA), ενώ μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για άλλους σκοπούς πλην της εξιχνίασης του εγκλήματος (πχ. *αποκάλυψη εθνικής ταυτότητας προσφύγων που την αποκρύπτουν επειδή διώκονται πολιτικά από τη χώρα τους*)

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Η πολυπλοκότητα και η ποικιλομορφία των περιπτώσεων που ανακλύπουν κατά το ανακριτικό έργο δεν επιτρέπουν οριστικές και a priori εκτιμήσεις της αξίας των μέσων που υπάρχουν για την εξιχνίαση του εγκλήματος. Ούτε θα ήταν εύκολη η αξιολόγησή των τελευταίων με γνώμονα την εν γένει αποτελεσματικότητά τους κατά την ταυτοποίηση.

Από την άλλη, τα μέσα που υπόσχονται **την ύψιστη ακρίβεια ταυτοποίησης**, δηλ. τα γενετικά και τα δακτυλικά αποτυπώματα, **δεν εμπεριέχουν πληροφορίες για το χρόνο αποτύπωσής τους στον τόπο του εγκλήματος.** (≠ τα αποδεικτικά μέσα εκτιμώνται ελεύθερα από το δικαστή και, σε επίπεδο αστυνομικό, όλα τα πραγματικά αποδεικτικά στοιχεία χρειάζονται ενισχυτική μαρτυρία για να στοιχειοθετήσουν κατηγορία ακόμη και σε περιπτώσεις που η ταυτοποίηση θεωρείται βέβαιη.)

Μάλιστα, τα ίχνη που ανευρίσκονται στον τόπο του εγκλήματος είναι συνήθως ελλιπή ή αλλοιωμένα· τα γενετικά, όμως, ευρήματα, όπως και εκείνα των ισοτόπων, έχουν μεγαλύτερη αντοχή στο χρόνο αφού ανευρίσκονται και σε πτώματα μετά την πλήρη αποσύνθεσή τους ή ακόμη σε οστά.

Από την άλλη πλευρά, το πρόβλημα της μεταδοτικότητας εμφανίζεται οξύτατο στην περίπτωση του DNA, ενώ η επίλυση του ανάλογου προβλήματος για τα δακτυλικά αποτυπώματα βρίσκεται στα όρια του εφικτού (→σύγχυση ευρημάτων ατόμων (δικαιολογημένως θιξάντων) πλην του δράστη.)

Παρά το πρόβλημα της μεταδοτικότητας, η ανάλυση του DNA εν δυνάμει κατέχει ευρύτατο πεδίο εφαρμογής και είναι οπωσδήποτε αποτελεσματικότερη όλων στα γενετήσια εγκλήματα. Για την ευρύτερη εφαρμογή της (≠μεγάλο κόστος) : **ιδιωτικοποίηση του αστυνομικού έργου**, με τη δημιουργία ή τη χρησιμοποίηση ιδιωτικών εργαστηρίων. Η ανάλυση DNA δεν υστερεί καθόλου από σκοπιά αρχειακής οργάνωσης <εξέλιξη της πληροφορικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3°

Offender's policy (σκιαγράφηση εγκληματικής φυσιογνωμίας/συμπεριφοράς) ή μέθοδος σκιαγράφισης ψυχολογικής φυσιογνωμίας του δράστη (offender's psychological profiling)

Προσπάθεια εξαγωγής συμπερασμάτων:

A. για το έγκλημα

B. για τη συνολική δομή της προσωπικότητας του δράστη → ανάλυση μεθοδολογίας τβων πράξεων (actions) τις οποίες ο δράστης τελεί ή αφήνει να διαφανούν ως ίχνη στον τόπο του εγκλήματος (crime scene analysis)

Προβολή (υπερβολές και ταινίες με σχετικό περιεχόμενο) της μεθόδου ως πανάκεια στη Μ. Βρετανία και τις Η.Π.Α. → οποιοσδήποτε «ερευνητής» ανθρωποκτονιών κλπ έπειθε τις αρχές ότι ήταν profiler → ανίκανες ιδιωτικές αρχές

1973-1974 FBI- Επιστημονική Μονάδα Μελέτης Συμπεριφοράς στη Βιρτζίνια: οι αξιωματικοί εκπαιδεύονταν στην ανίχνευση ακραίων μορφών εγκληματικότητας

Διωκτικές Αρχές του Κεντ (επικεφαλής Patric Tooley): υπόθεση Susan Stevenson→ προβλέψεις εντυπωσιακά ορθές

***ελλείψεις μεθόδου : 1. Δε στηριζόταν πάνω σε θεωρητικά μοντέλα
2. Σπάνια πραδεχόταν την αποτυχία σκιαγράφισης
3. Βασιζόταν σε «εσωτερική ενόραση»

!!! Αποτυχία σκιαγραφητή Paul Briton (Μ.Βρετανία): καταδίκη Colin Stagg για ειδική ανθρωποκτονία της Rachel Nickell (ο Briton έβαλε μια αστυνομικό να τον «ερωτευτεί»)

Υπόθεση "the railway murderer"- αναγνώριση σκιαγραφητών ως εμπειρών πραγματογνωμόνων από τα δικαστήρια των Η.Π.Α.

Brent Turvey(θεώρησε ικανούς τους profilers να διεξάγουν ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη): ένα αναλυτής μπορεί να συμβάλει : α) στη διερεύνηση της πνευματικής κατάστασης του ανακρινόμενου ατόμου (ικανός για καταλογισμό;) και β) στην αναλυτική σκιαγράφιση του modus operandi (σχέδιο επίθεσης;)

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΣΗΣ

Αναλυτές σχολής Λίβερπουλ [< ψυχολόγος David Canter: η δυσχέρεια στη σύλληψη εξαρτάται από την έλλειψη οργανωμένης δομής και διοίκησης της αστυνομίας "police management"]

Μέθοδοι :

- ❖ Χρήση οπτικοποιημένων μαθηματικών μοντέλων δράσης και συμπεριφοράς, σε μορφή προγράμματος Η/Υ.
- ❖ Καταγραφή εγκληματικών συμπεριφορών (μεταβλητών) που μαρτυρούν την ψυχολογική κατάσταση του δράστη την ώρα του εγκλήματος
- ❖ Παρατηρήσεις :
 - τεχνική κατάρτιση του δράστη (μάσκα, μεταμφίεση κλπ)
 - χρήση όπλου
 - τύπος οπλισμού
 - χρήση οχήματος (= ανεφοδιασμός-καύσιμα)
 - περιοχή εγκλήματος/διαφυγής
 - τρόπος προσέγγισης του θύματος (άμεση επίθεση;)

Κανακάκης Ανδρέας

Παράμετροι σκιαγράφησης :

1. Γεωγραφική δράση και επιλογή στόχου στο μέλλον
2. Δίκτυο κοινωνικής/υλικοτεχνικής υποδομής (συνεργοί)
3. Άμεσοι φυσικοί συνένοχοι
4. Συμπεριφορά θυμάτων
5. Risk assessment (βαθμός προβλεπόμενης διακινδύνευσης)

Προβλήματα σκιαγράφησης εξ' αποστάσεως Η.Π.Α.

- α. Απώλεια διαστάσεων ευρύτερου χώρου
- β. Έλλειψη στοιχείων τρόπου μετακίνησης
- γ. Δευτερεύοντες τρόποι επίθεσης
- δ. Περιπτώσεις σκηνοθεσίας ιχνών (staging)
- ε. Περιπτώσεις μίμησης συγκεκριμένης μεθοδολογίας εγκλήματος (copycat crimes)

!!! ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ (=πυρήνας συμπεριφορών που χαρακτηρίζουν ένα άτομο και δεν αλλάζουν) οδηγεί στη σύνδεση εγκλημάτων μεταξύ τους (linking crimes) ή στην απόρριψη του συσχετισμού τους

Η ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΣΗ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ (ΕΛ.ΑΣ. + έμπειρο προσωπικό με γνώσεις Η/Υ→ βάσεις δεδομένων) :

Σκοπός: 1. Περιγραφή συστηματικής συμπεριφοράς διακεκριμένων εγκληματιών, 2. τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας των δραστών

Δυσχέρειες/Ελλείψεις:

- Μη χρήση έμπειρου και καταρτισμένου προσωπικού σε θέματα ψυχολογίας και κοινωνιολογίας για την ανάλογη μεθοδολογία διεξαγωγής καταθέσεων (πχ. διεξαγωγή κατάθεσης σε θύματα βιασμού)
- Χρόνια αναποτελεσματικότητα στην απομόνωση του τόπου του εγκλήματος από την είσοδο άσχετων ατόμων, που οδηγεί στην αλλοίωση των ιχνών
- Μη δυνατότητα εφαρμογής ενός ολοκληρωμένου Εθνικού Συστήματος Καταγραφής Εγκλημάτων και έλλειψη ευέλικτων Μονάδων Αντιμετώπισης Βίαιων Εγκλημάτων στους νομούς
- Έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής (έλλειψη μηχανημάτων, ανεπαρκής χρήση Η/Υ, έλλειψη εφοδιασμού με μηχανές εικόνας-ήχου/ video) - κυρίως στα Τμήματα της περιφέρειας.
- Ανεπαρκής εξειδικευμένου προσωπικού και αδυναμία απόκτησης απαραίτητης εκπαίδευσης - κυρίως στα Τμήματα της περιφέρειας.

SOS: Γιατί η Ανακριτική έχει χαρακτηριστεί ως ένα ιδιόμορφο γνωστικό αντικείμενο;

1. Αβεβαιότητα στην ονομασία του γνωστικού αντικειμένου = ασυμφωνία μεταξύ των επιστημόνων σχετικά με το περιεχόμενο και το είδος των θεμάτων που πρέπει να καλύπτονται από αυτή την επιστήμη.
Τον όρο «Ανακριτική» τον καθιέρωσε ο Αλεξιάδης.
1917 : Γεωργιάδης : «επιστημονική ανακριτική»
1934 : ο Γιώτης αφαιρεί το επίθετο ανακριτική/ αποδίδει τον γερμανικό όρο "KRIMINALISTIK" του Hans Gross (Handbuch der Kriminalistik): *«η ανακριτική διδάσκει τους κανόνες υπό φύσεως και της κοινωνίας διαβιώσεως των ανθρώπων απορρέοντας και διέποντας την προς αποκάλυψιν της αληθείας τείνουσαν προσπάθειαν δικαστικού λειτουργού... ως προς τας αποκάλυψιν και διερμηνεύει των ιχνών του εγκληματίου τεχνικάς μεθόδους.»* // Συμφωνεί ο Σταθέας.
1938 Γαρδίκας: έκδοση Β' τόμου Εγκληματολογίας χωρίς να ορίζει την «Αστυνομία»
Α' τόμος : συστηματοποίηση συναφών με την εγκληματολογία κλάδων→ «επιστημονική ή τεχνική αστυνομία» ως επιστήμη (< Reis) με στόχο την «ανεύρεση δραστών και γνώσιν του τρόπου εργασίας των εγκληματιών» // Ακολουθεί ο Ζησιάδης
Χωραφάς : «εγκληματολογική τεχνική»
Κουράκης : διαζευκτική αναφορά : «Ανακριτική» ή «Αστυνομία» → μέθοδοι για την προσήκουσα και αποτελεσματική εξιχνίαση της αλήθειας σε σχέση με την τελεσθείσα αξιόποινη πράξη / παράθεση ξενόγλωσσων ονομασιών (βλ. κεφάλαιο 1°)
2. Απευθύνεται σε πολλούς και διαφορετικούς αποδέκτες : οι διδασκόμενοι δεν αποκτούν εξειδίκευση. Αποκτούν γνώσεις γραφολογίας, ανάλυσης DNA, δακτυλοσκοπικής
Απευθύνεται σε δικηγόρους, δικαστικούς λειτουργούς, ανακριτικούς υπαλλήλους, πραγματογνώμονες, τεχνικούς συμβούλους, πολίτες, κλπ.
3. Εξάρτηση-Απώθηση από την Ποινική Δικονομία. Όρια δυσδιάκριτα, εξάρτηση υπαρκτή/ η Ανακριτική εξαρτάται και από το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ (απαγόρευση βασανιστηρίων).
4. Ραγδαίος και συνεχής εμπλουτισμός των μεθόδων και των πηγών της :
-Closed Circuit Television (CCTV): κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης ή συσκευές ήχου και εικόνας για καταγραφή δραστηριότητας : από την Πολιτεία σε κοινόχρηστους δημόσιους χώρους και σε ιδιωτικούς προστατευόμενους
-Γραφεία Ιδιωτικών Ερευνών : συμβολή στην κάλυψη εγκλημάτων έως ότου επιληφθεί η διωκτική αρχή// δεν παρακωλύουν το έργο των διωκτικών αρχών και προσφέρουν χωρίς χρονοτριβή πληροφορίες

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ : Λόγω της μεταβλητότητας του γνωστικού αντικειμένου συστήνεται διαρκής εγρήγορση και πληροφόρηση για τις εξελίξεις .

Παράδειγμα : David Canter (Μ. Βρετανία) από τη δεκαετία του 1980: σκιαγράφηση ψυχολογικής φυσιογνωμίας (psychological profiling), ΟΧΙ πια αντικείμενο της Δικαστικής Ψυχολογίας.